

พฤติกรรมการบวชของชายไทยชาวเชียงใหม่: ศึกษากรณี วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม)

จังหวัดเชียงใหม่

Ordination Behavior of The Thais man Lanna

Case Study Wat Umong (Suan Buddha Dhamma) Chaingmai

Received: February 1, 2019

Revised: April 20, 2019

Accepted: October 1, 2019

พระณัฐวัฒน์ ตั้งปฐมวงศ์*

(Phranatthawat Tangpathomwong)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร และการสำรวจวิจัยในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 รูป/คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการเก็บข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ โดยการวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ของระดับพฤติกรรมของชายไทยชาวเชียงใหม่ เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ตามพฤติกรรมของการบวช พบว่า ชายไทยชาวเชียงใหม่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ที่มีความประสงค์ที่จะขอบวชเป็นศาสนทายาทในกลุ่มพระสงฆ์ มีจำนวน 195 คน (95.0%) มีระดับการศึกษาทางโลกอยู่ในระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวส./อนุปริญญา มีจำนวน 99 คน (49.5%) ไม่เคยได้รับการศึกษาทางธรรมเลย มีจำนวน 90 คน (45.0%) มีระดับช่วงอายุ 18-27 ปี มีจำนวน 110 คน (55.0%) และมีช่วงระยะเวลาที่คาดหวังว่าจะบวช 1-3 เดือน มีจำนวน 90 คน (45.0%) โดยชายไทยชาวเชียงใหม่ เชื่อว่าการบวช นอกจากจะเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวสืบไปแล้ว ยังเป็นการสร้างอานิสงส์ ให้แก่บิดามารดา ตลอดจนเป็นการปลูกฝังให้ผู้บวช ได้เรียนรู้หลักของพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

จากการสำรวจเชิงพฤติกรรมของชายไทยชาวเชียงใหม่ เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ตามพฤติกรรมของการบวช พบว่า การบวชเป็นโอกาสได้ศึกษาหลักธรรมในพุทธศาสนา มีระดับวัตถุประสงค์ตามพฤติกรรมด้านการศึกษาพระธรรมวินัยของการบวชอยู่ในระดับมากที่สุด, การบวชตามประเพณีหรือบวชแก้บน มีระดับพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของการบวชที่แท้จริงอยู่ในระดับมากที่สุด, มีความพึงพอใจมาแต่เด็ก ระดับข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตามปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบวชในด้านการตัดสินใจด้วยตนเองอยู่ในระดับมากที่สุด, เพศบรรพชิต เป็นเพศที่กำหนดให้นักบวชมีสติกำกับตนเองอยู่เสมอ, ชีวิตนักบวชดำรงอยู่ได้เพราะศรัทธาของประชาชน และชีวิตนักบวชเป็นชีวิตที่ต้องอดทนต่อความยากลำบาก ระดับข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบวชในด้านการดำเนินชีวิตของภิกษุสามเณรอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม), ชายไทยชาวเชียงใหม่, พฤติกรรมการบวช

* นักวิชาการอิสระและนักวิจัย ด้านการสื่อสาร,พระพุทธศาสนา และปรัชญา, งานวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของการบริการเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์, วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่, e-mail: Bhikkunuttawat.t@gmail.com

Abstract

This research is documentary research was conducted on a sample of 200 monks. Questionnaires were used as a tool for data collection. Data were analyzed using frequency and percentage by analyzing the relationship between the behavior level of Lanna Thai men in Chiangmai province. Regarding the behavioral objectives of the ordination, it was found that: Most of the Lanna Thai men, 195 people (95%), were those who wished to be ordained as religious heirs in the Sangha. There were 99 people (49.5%) having education in high school /vocational education/ diploma. There were 90 people (45.0%) who had never received a religious education. There were 110 people (55.0%) between 18 - 27 years of age, and 90 people (45.0%) were expected to be ordained within 1 - 3 months. Lanna Thai men believe that ordination not only allows them to be a successor to preserve Buddhism, but it also creates virtue to parents and educates those who are ordained about the principles of Buddhism to be applied in everyday life.

The results of Lanna Thai men survey regarding the behavioral objectives of ordination showed that ordination was an opportunity to study the principles of Buddhism, which was at the highest objective level according to the educational behavior of ordination discipline. The ordination according to tradition or to fulfill one's vow was at the highest level according to the purpose of the actual ordination. The ordination according to satisfaction since childhood was at the highest level of the behavioral factors related to ordination based on self-decision making. Being a monk was a gender that requires self-consciousness. Monk life could exist because of people's faith, and it was the life that must endure hardships. These were the behaviors based on knowledge and understanding about ordination in the life of monks and novices, which were at the highest level.

Keywords: Wat Umong (Suan Budhha Dhamma), The Thais man Lanna, Ordination Behavior.

บทนำ

ปัจจุบันสภาพทางสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ความเชื่อ ค่านิยม หลากหลายอย่างที่เคยได้รับการยอมรับและปฏิบัติต่อสังคมไทยในอดีต กำลังประสบกับสภาวะของการเปลี่ยนแปลง สภาพการดำเนินชีวิตของผู้คนก็กำลังเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ความเป็นสังคมเมือง ได้แพร่กระจายเข้ามาแทนที่ความเป็นสังคมชนบท หรือสังคมของชาวต่างจังหวัด ระเบียบประเพณี วัฒนธรรมของไทยแบบดั้งเดิม กำลังเริ่มเสื่อมความนิยมลง หรือไม่เช่นนั้น ก็กำลังถูกปรับเปลี่ยน หรือเปลี่ยนแปลงไปเพราะอิทธิพลของสังคมเมือง

การบวชในพระพุทธศาสนา บวช “ปีพัพพชา” ถือเป็นการออกหรือเว้นจากการครองเรือนตลอดไป ถึงจากความประพฤติดั้งเดิม ได้แก่ การหลีกออกจากบ้านเรือนไป หาที่สงบที่ไกลจากบ้านเรือน เช่น ในป่า ทำที่

พัก เพื่ออาศัยอยู่ได้ เช่น บรรณศาลา เพื่อทำความสงบ ระวังชั่วครวบาง ตลอดไปบ้าง การบวช เป็นค่านิยมอย่างหนึ่งที่ได้รับการยอมรับมาเนิ่นนานในสังคมไทย ตั้งแต่สมัยโบราณเป็นต้นมา การบวชถือเป็นประเพณีที่มีการปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันมาที่อยู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด ครอบครัวคนไทย ที่มีลูกชายเมื่อมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ นิยมจัดพิธีบวชลูกชาย ให้เป็นพระภิกษุ ณ วัดใกล้บ้าน หรือวัดที่ตนมีความคุ้นเคย ซึ่งในอดีตการส่งให้ลูกชายไปบวช หากยังมีอายุไม่ถึง 20 ปีบริบูรณ์ ก็ให้บวชเป็นสามเณร เพื่อทำการศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติธรรมในวัด เหมือนกับพระภิกษุจุดประสงค์แต่ดั้งเดิมในอดีต การส่งลูกหลานชายชาวไทย ไปบวชก็เพื่อเป็นการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย และระเบียบพิธีต่าง ๆ ทางด้านพระพุทธศาสนา แต่ในขณะเดียวกัน ก็ได้รับการอบรมสั่งสอนให้ประพฤติและปฏิบัติตน ให้เป็นคนดี มีศีลธรรม มีคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนมีความรับผิดชอบ และพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่อย่างสมบูรณ์ เมื่อลาสิกขาบทออกมาเป็นฆราวาส ก็จะได้ประพฤติและปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคม และบ้านเมือง อันจะถือได้ว่าเป็นคนที่มีความสมบูรณ์โดยพร้อมที่จะเป็นหัวหน้าครอบครัวได้อย่างดีที่สุดในที่สุด ดังนั้น การบวช และลาสิกขาออกไป จึงถือเป็นปรากฏการณ์ที่ธรรมดาของสังคมไทย

การบวชพระระยะสั้น ปัจจุบันพบว่า มีปัญหา กล่าวคือผู้ที่บวชบางคน ไม่สามารถกล่าวคำขอบวชได้ ต้องให้พระอุปัชฌาย์ เป็นผู้กล่าวนำ ซึ่งเรื่องนี้ อำนาจ บัณฑิต ผู้อำนวยการสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กล่าวว่า รัฐบาลได้กำชับ ให้มีการกำกับดูแล หาแนวทางในการส่งเสริม ให้มีความเคร่งครัดในการบวชพระมากขึ้น กำชับไปยังพระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาสให้เพิ่มความเข้มงวด ในการอุปสมบทมากขึ้น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ยังพยายามแก้ปัญหา โดยการจัดทำซีดีวิธีการบวช เพื่อให้คนที่ต้องการจะบวช ได้ศึกษาขั้นตอนในการบวช และมีการเตรียมตัวที่ดี เพราะในปัจจุบัน ผู้ที่ต้องการจะบวช มีเวลาในการเตรียมตัวน้อย อย่างไรก็ตาม สื่อดังกล่าว ก็ยังมีปัญหาที่จะต้องใช้เวลาละเอียดอ่อน ในการจัดทำ เพราะการบวชของมหานิกายกับธรรมยุตวิธีการบวช ที่ต่างกัน การมีสื่อในการเตรียมตัวบวช จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการบวชระยะสั้น เช่น ผู้ที่ต้องการบวช 7 วัน 9 วัน เพราะส่วนใหญ่ ผู้ที่ต้องการบวชระยะสั้นจะมีงาน หรือภารกิจต่าง ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถบวชนาน ๆ ได้ แต่คนกลุ่มนี้ ก็มีความตั้งใจที่จะมาบวช ซึ่งปัจจุบัน จะมีผู้ที่ต้องการบวชระยะสั้น มากขึ้นเรื่อย ๆ (อำนาจ บัณฑิต, 2553)

พิธีอุปสมบท เป็นภาพที่คุ้นตาคนไทย เมื่อใกล้วันเข้าพรรษา แต่ช่วง 2-3 ทศวรรษหลังมานี้ กลับมีให้เห็นน้อยมาก วัดตามเมืองต่าง ๆ มีพระนวกะ มาจำพรรษาน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด แม้แต่วัดใหญ่ ๆ ที่ผู้คนนิยมมาบวช ในช่วงเข้าพรรษา นอกจากจำนวนพระนวกะจะลดลงแล้ว ยังบวชไม่ครบพรรษา หลายคนบวชแค่เดือนเดียว ก็ขอลาสิกขา สภาพการณ์ดังกล่าว เกิดขึ้นมานานกว่า 2-3 ทศวรรษ ปรากฏการณ์เหล่านี้ เห็นได้ชัดในชนบท หากพระมาจำพรรษาไม่ได้ ในช่วงเข้าพรรษา ชาวบ้าน หลายแห่งต้องใช้วิธีจ้างพระ มาอยู่วัดช่วงเข้าพรรษา แต่ก็มักแก้ปัญหาได้ชั่วครวเท่านั้น เพราะส่วนใหญ่ มักอยู่ได้แค่พรรษาเดียว ปีต่อไปก็ต้องหาพระรูปใหม่มาอยู่แทน จำนวนพระเณรที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง กำลังเป็นปัญหาใหญ่ของคณะสงฆ์ไทย แม้จะถือว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานกว่า 2-3 ทศวรรษแล้ว แต่สำหรับสถาบัน ที่มีอายุยืนนานนับพันปี ปัญหาดังกล่าว ต้องถือว่าเป็นเรื่องใหม่ที่ไม่เคยประสบมาก่อนเลย

พระมหากิตติพัฒน์ ศรีนาค (2550, หน้า 3) “ศึกษาเรื่องแนวโน้มวิกฤตพระสงฆ์ศาสนทายาทเนื่องด้วยการบวชในสังคมไทยปัจจุบัน ศึกษาเฉพาะกรณีการบวชระยะสั้นของพระสงฆ์ ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดราชบุรี” พบว่า ในช่วงปี 2545-2547 พระเณร ที่บวชตั้งแต่ 7 วัน ถึง 1 เดือน ในกรุงเทพมหานคร มีเกือบร้อยละ 70 ของผู้บวชทั้งหมด หากคนในจังหวัดอื่น ๆ มีระยะเวลาการบวช ในทำนองเดียวกับคนในจังหวัดดังกล่าว ก็หมายความว่า ในเมืองไทยปัจจุบัน มีพระที่บวชเกินกว่า 1 เดือนขึ้นไป ประมาณ 80,000 รูปเท่านั้น หรือเท่ากับ 1 รูปเศษๆ ต่อ 1 หมู่บ้าน และหากคิดพระ ที่บวชตั้งแต่ 1- 3 เดือนออกไป จะเหลือพระ ที่ยืนพื้นน้อยกว่านี้มาก อาจไม่ถึง 1 รูป ต่อ 1

หมู่บ้านด้วย การที่พระ มีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่องนั้น มีหลายสาเหตุ ได้แก่ ผลจากนโยบายการศึกษาภาคบังคับของรัฐ ซึ่งขยายไปจนถึงมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 และกำลังจะขยายไปถึง มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 อีกทั้งยัง สามารถขยายออกไปครอบคลุมทั่วประเทศ ทำให้พ่อแม่ในชนบท นิยมส่งลูกไปโรงเรียน มากกว่าที่จะส่งลูกไปบวชเณร เพื่อแสวงโอกาสทางการศึกษา อย่างแต่ก่อน สมัยก่อนพระหนุ่ม จำนวนไม่น้อยในชนบท ก็มาจากเณร ที่บวชแล้วยังไม่สึก อาจจะเพราะต้องการเรียนต่อให้สูงขึ้น หรือเพราะมีศรัทธาอุปาสาทะ ในพระศาสนา

ปัจจุบันศาสนทายาท ที่มาจากสามเณรมีจำนวนลดลง พระที่บวชระยะสั้น จึงควรได้รับความใส่ใจ ในฐานะที่มีโอกาสเป็นศาสนทายาทกลุ่มใหม่ ที่จะมาทดแทนพระ ที่สึกลาสิกขาเลิกละไปขณะเดียว กันควรส่งเสริม ให้พระสงฆ์ มีบทบาทเชื่อมโยงกับชุมชน ซึ่งไม่เพียงแต่ จะทำให้ชุมชนกลับมามีความสัมพันธ์อันดีกับวัด และช่วยอุปถัมภ์พระสงฆ์ แล้ว หากยังเปิดโอกาสให้ท่านได้ใช้ศักยภาพในทางสร้างสรรค์ ทำให้ท่าน เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นพระ และมีความมั่นคง ในพระศาสนายิ่งขึ้น ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว ท้อแท้ หรือไร้ค่า จนต้องลาสิกขาไป ดังนั้นในระยะสั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องมีการมาตรการแก้ปัญหาพระขาดแคลน ทั้งในเมืองและในชนบท ซึ่งกำลังเป็นปัญหา ทั่วประเทศ ในด้านการปกครอง ให้คณะสงฆ์ในพื้นที่ ไม่ว่าระดับอำเภอ หรือจังหวัด อาจปรึกษาหารือร่วมกับชุมชน ชาวบ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบล ว่าถึงวิธีการแก้ปัญหา (พระไพศาล วิสาโล, 2552)

ณ ยุคสมัยปัจจุบัน ค่านิยมการบวชของคนไทยนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงได้ด้วยเช่นกัน กล่าวคือ เป้าหมายของการบวช ได้ปรับเปลี่ยนไปจากเดิม แม้จะยังคงมีผู้บวช และเล่าเรียนหลักพระธรรมวินัย พร้อมกับปฏิบัติธรรมอยู่เป็นจำนวนมากของสังคมไทยในปัจจุบันก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถที่จะยืนยันได้ว่า ผู้ที่เข้ามาบวชเรียนทุกคนมีเป้าหมายในการบวชอย่างเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาดังเรื่อง **“พฤติกรรมการบวชของชายไทยชาวเชียงใหม่ ศึกษากรณี วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่”** ในยุคปัจจุบัน โดยเน้นที่เป้าหมายของการบวช สาเหตุของการบวช อุปสรรคในการบวช เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะ และแนวทางในการแก้ไขสภาพปัญหา อันจะส่งผลดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนา และสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัตถุประสงค์ของการบวช และปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบวชของชายไทยชาวเชียงใหม่ ศึกษากรณี วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ ในสภาวะสังคมปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจ ของผู้บวชเกี่ยวกับการบวช
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบวชของชายไทยชาวเชียงใหม่ ศึกษากรณี วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเอกสาร ผู้ศึกษาวิจัยใช้หลักฐานข้อมูลปฐมภูมิในพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539 และการศึกษาวัตถุประสงค์ของการบวช และปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบวชของชายไทยชาวเชียงใหม่ ศึกษากรณี วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ ในสภาวะสังคมปัจจุบัน ความรู้ ความเข้าใจ ของผู้บวช เกี่ยวกับการบวช และปัญหาและอุปสรรคในการบวชของชายไทยชาวเชียงใหม่ ศึกษากรณี วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ ตามนัยและกรอบของการวิจัย เพื่อให้ได้เนื้อหาที่มีความชัดเจนและสมบูรณ์ที่สุด

ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้ศึกษาวิจัยเจาะจงเลือกศึกษา เฉพาะประเด็นเนื้อหา ดังนี้ วัตถุประสงค์ของการบวช และปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบวชของชายไทยชาวเชียงใหม่ ศึกษากรณี วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ ในสภาวะสังคมปัจจุบัน ความรู้ ความเข้าใจ ของผู้บวชเกี่ยวกับการบวช และปัญหาและอุปสรรคในการบวชของชายไทยชาวเชียงใหม่ ศึกษากรณี วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิต่าง ๆ เช่น หนังสือบทความ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ออนไลน์) และสื่อเอกสารภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเน้นศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ชายไทยชาวเชียงใหม่ ศึกษากรณี วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีเงื่อนไข คือ ชายไทย ที่มีสัญชาติไทย เป็นบุรุษเพศชาย มีภูมิลำเนาตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความตั้งใจจะบวชเป็นพระภิกษุ หรือสามเณร ซึ่งจะอยู่ประจำวัด ในเขตพื้นที่ของ วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้น

ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการศึกษา คือ ศึกษากรณี วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้น

ขอบเขตด้านระยะเวลา ผู้วิจัยกำหนดกรอบระยะเวลา ในการเก็บข้อมูลในการศึกษา จนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ คือ 200 รูป/คน ณ พื้นที่วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

พฤติกรรม หมายถึง การแสดงออก โดยท่าทีทางกายภาพ และทางวาจา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจ และอุปนิสัยความเคยชิน

การบวช หมายถึง ประเพณีนิยมอย่างหนึ่ง ซึ่งบุคคลปฏิบัติตามและการแสดงออกโดยตรง ในรูปของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากเดิมแบบสามัญชน ไปสู่สภาวะที่แตกต่างจากสามัญชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการนุ่งห่มและการดำเนินชีวิต ซึ่งรูปแบบของชีวิตดังกล่าว จะเกิดขึ้นมาได้ต้องดำเนินตามธรรมเนียมการปฏิบัติ ที่ว่าด้วย การบวช ตามหลักพระพุทธศาสนา และตามระเบียบปฏิบัติตามองค์กรคณะสงฆ์ไทย

ชายชาวไทย ชาวเชียงใหม่ หมายถึง ชายไทย ที่มีสัญชาติไทย เป็นบุรุษเพศชาย มีภูมิลำเนาตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความตั้งใจจะบวชเป็นพระภิกษุ หรือสามเณร ซึ่งจะอยู่ประจำวัด ในเขตพื้นที่ของ วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้น

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบวช หมายถึง สามเหตุหรือแรงจูงใจที่ผลักดัน ให้บุคคลตัดสินใจออกบวช

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการศึกษาเอกสาร (Documentary Study) และบูรณาการด้วยการสำรวจ (Survey Research) โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) และอาศัยการศึกษาค้นคว้าตามลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ชายไทย ที่มีสัญชาติไทย เป็นบุรุษเพศชาย มีภูมิลำเนาตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความตั้งใจจะบวชเป็นพระภิกษุ หรือสามเณร ซึ่งจะอยู่ประจำวัด ในเขตพื้นที่ของ วัด

อุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้น รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 200 รูป/คน ที่ถือเป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) โดยจะทำการเก็บสำรวจ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม จากจำนวนประชากร ในการวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น 200 รูป/คน ในกรณีไม่ทราบจำนวนประชากรที่ระดับความเชื่อมั่นในการเลือกตัวอย่าง 95% โดยยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ 0.05 ตามสูตรของ (Yamane, 1967)

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาวิจัยในแบบวิธีหลายขั้นตอนแบบผสม (Multi – Stage Mix Random and Selection) ดังนี้ 1) ขั้นที่ 1 ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการคัดเลือกจากชายไทย ที่มีสัญชาติไทย เป็นบุรุษเพศชาย มีภูมิลำเนาตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความตั้งใจจะบวชเป็นพระภิกษุ หรือสามเณร ซึ่งจะอยู่ประจำวัด ในเขตพื้นที่ของ วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้น โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จริง ในการคัดเลือกด้วยตนเองจากในเขตพื้นที่ ที่ทำการศึกษาวิจัย 2) ขั้นที่ 2 ใช้การสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non probability sampling) จากขั้นตอนที่ 3 มาดำเนินการต่อ เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3) ขั้นที่ 3 ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) จากขั้นตอนที่ 3 มาดำเนินการต่อ เพื่อประหยัดเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4) ขั้นที่ 4 ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Judgement sampling) โดยใช้การคัดเลือกจากขั้นตอนที่ 1-3 ที่ผู้วิจัยมีเงื่อนไข ในการคัดเลือกแบบเจาะจง ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ถูกคัดเลือก จะต้องเป็นกลุ่มชายไทย ที่มีสัญชาติไทย เป็นบุรุษเพศชาย มีภูมิลำเนาตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความตั้งใจจะบวชเป็นพระภิกษุ หรือสามเณร ซึ่งจะอยู่ประจำวัด ในเขตพื้นที่ของ วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้น ตามกรอบวัตถุประสงค์การวิจัย และทำการคัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ให้ครบตามกลุ่มย่อย ๆ ที่จัดแบ่งไว้ ดังนี้ วัดราชบุรุษ (มหานิกาย, วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา) วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) บ้านอุโมงค์ ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ ตัวแทนกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่ถือเป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนี้คือ จำนวน 200 รูป/คน ที่เป็นชายไทย ที่มีสัญชาติไทย เป็นบุรุษเพศชาย มีภูมิลำเนาตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความตั้งใจจะบวชเป็นพระภิกษุ หรือสามเณร ซึ่งจะอยู่ประจำวัด ในเขตพื้นที่ของ วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้น

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบบสอบถามแบบปลายปิด (Closed-ended Question) เพื่ออำนวยความสะดวก ในการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มชายไทย ที่มีสัญชาติไทย เป็นบุรุษเพศชาย มีภูมิลำเนาตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความตั้งใจจะบวชเป็นพระภิกษุ หรือสามเณร ซึ่งจะอยู่ประจำวัด ในเขตพื้นที่ของ วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้น โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน **ตอนที่ 1:** ข้อมูลทั่วไปเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 5 ข้อ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) **ตอนที่ 2:** ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการบวช จำนวน 6 ด้าน ด้านประเพณี จำนวน 3 ข้อ ด้านการศึกษาพระธรรมวินัย จำนวน 3 ข้อ ด้านอุทิศส่วนบุญกุศล จำนวน 3 ข้อ ด้านการสืบทอดพระพุทธศาสนา จำนวน 3 ข้อ ด้านการดำรงชีวิต จำนวน 3 ข้อ ด้านความศรัทธาในพุทธศาสนา จำนวน 3 ข้อ และข้อคำถามย้าเพื่อการทดสอบทวนประเด็น ด้านวัตถุประสงค์ในการบวชที่แท้จริง จำนวน 10 ข้อ รวมมีจำนวนรายข้อคำถาม เป็นจำนวนทั้งสิ้น 28 ข้อ โดยต้องการวัดระดับการรับรู้ต่อวัตถุประสงค์ของการบวช ว่าอยู่ในระดับใด ทั้งนี้แบบสอบถามตอนที่ 2 ใช้ข้อคำถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) แบบ 5 ระดับ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) **ตอนที่ 3:** ข้อมูล

เกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบวช จำนวน 3 ด้าน ด้านอิทธิพลของบุคคลอื่น จำนวน 5 ข้อ ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง จำนวน 5 ข้อ ด้านอิทธิพลจากการสื่อสารมวลชน จำนวน 5 ข้อ รวมมีจำนวนรายข้อคำถาม เป็นจำนวนทั้งสิ้น 15 ข้อ โดยต้องการวัดระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบวช ว่าอยู่ในระดับใด ทั้งนี้แบบสอบถามตอนที่ 3 ใช้ข้อคำถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) แบบ 5 ระดับ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) **ตอนที่ 4:** ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบวช จำนวน 3 ด้าน ด้านความหมายของการบวช จำนวน 10 ข้อ ด้านวัตถุประสงค์ของการบวช จำนวน 10 ข้อ ด้านการดำเนินชีวิตของภิกษุสามเณร จำนวน 10 ข้อ รวมมีจำนวนรายข้อคำถาม เป็นจำนวนทั้งสิ้น 30 ข้อ โดยต้องการวัดระดับการรับรู้ต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบวช ว่าอยู่ในระดับใด ทั้งนี้แบบสอบถามตอนที่ 4 ใช้ข้อคำถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) แบบ 5 ระดับ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) **ตอนที่ 5:** ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่พบระหว่างการบวช จำนวน 9 ด้าน ด้านพระอุปัชฌาย์ จำนวน 10 ข้อ ด้านพระอาจารย์ผู้สอน จำนวน 10 ข้อ ด้านตัวผู้บวช จำนวน 10 ข้อ ด้านอุปกรณ์ในการบวช จำนวน 10 ข้อ ด้านปัจจัย 4 จำนวน 5 ข้อ ด้านเสนาสนะหรือที่อยู่อาศัย จำนวน 5 ข้อ ด้านเจ้าภาพในการบวช จำนวน 5 ข้อ ด้านพระภิกษุสามเณรที่เป็นสหธรรมิก จำนวน 5 ข้อ ด้านความสนใจในพุทธศาสนศึกษา จำนวน 10 ข้อ รวมมีจำนวนรายข้อคำถาม เป็นจำนวนทั้งสิ้น 70 ข้อ โดยต้องการวัดระดับความคิดเห็นต่อปัญหาที่พบระหว่างการบวช ว่าอยู่ในระดับใด ทั้งนี้แบบสอบถามตอนที่ 5 ใช้ข้อคำถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) แบบ 5 ระดับ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแบบสอบถามทั้ง 5 ตอน จะทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปผลวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้

การประเมินคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปทำการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ 2 ส่วน คือ ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ดังนี้ 1) ความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยการนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญ ช่วยตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา แล้วนำค่าที่ได้มาวิเคราะห์ดัชนี ความสอดคล้อง (Index Of Concordance: IOC) 2) ความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน 3) ทำการทดสอบ (Try Out) จำนวน 30 ชุด กับกลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยทดสอบกับกลุ่มประชากรที่เป็นชาติพันธุ์อื่น เพื่อตรวจสอบว่าคำถาม สามารถสื่อความหมายตรงตามความต้องการ ตลอดจนมีความเหมาะสมหรือไม่ มีความยากง่ายเพียงใด จากนั้นจึงนำมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยและนำคำตอบตอนที่ 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มาทดสอบความสอดคล้องต่อกันภายใน (Internal Consistency Method) ด้วยค่าอัลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha) ซึ่งได้ผล ดังนี้ **ตอนที่ 2:** ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการบวช ค่า Alpha รายด้าน = 0.730 และค่า Alpha รายข้อ = 0.721 และด้านวัตถุประสงค์ในการบวชที่แท้จริง ค่า Alpha รายด้าน = 0.584 และค่า Alpha รายข้อ = 0.552 **ตอนที่ 3:** ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบวช ค่า Alpha รายด้าน = 0.902 และค่า Alpha รายข้อ = 0.889 **ตอนที่ 4:** ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบวช ค่า Alpha รายด้าน = 0.571 และค่า Alpha รายข้อ = 0.628 **ตอนที่ 5:** ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่พบระหว่างการบวช ค่า Alpha รายด้าน = 0.962 และค่า Alpha รายข้อ =

0.965 ทั้งนี้แบบสอบถามทั้ง 5 ตอน ดังกล่าวมีค่า Alpha มากกว่า รายด้าน = 0.972 และรายข้อ = 0.969 สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างจริงได้ จึงถือได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปศึกษา กับกลุ่มตัวอย่างจริงได้ 4) ปรับปรุงแบบสอบถาม ให้เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์สำหรับการนำไปใช้จริงต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) การรวบรวมเอกสารข้อมูล จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ วัตถุประสงค์ของการบวช และปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบวชของชายไทยชาวเชียงใหม่ ศึกษากรณี วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ ในสภาวะสังคมปัจจุบัน ความรู้ ความเข้าใจ ของผู้บวชเกี่ยวกับการบวช และปัญหาและอุปสรรคในการบวชของชายไทยชาวเชียงใหม่ ศึกษากรณี วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น 2) ผู้วิจัยแจกแบบสอบถาม ให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 ชุด ในช่วงระยะเวลาที่กำหนดในการดำเนินงานวิจัยจนเสร็จสิ้น 3) ตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม และทำการแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก 4) นำแบบสอบถามที่ถูกต้อง มาลงรหัสเพื่อประมวลผลข้อมูล หลังจากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ และสรุปผลโดยนำเสนอในรูปของการอภิปรายผลประกอบ 5) ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล โดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Selection Non – Probability) ในแบบเจาะจง (Purposive) จากในเขตพื้นที่วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จริง ในการคัดเลือกด้วยตนเองจนได้ตัวอย่างครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ มาดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีการทางสถิติ และดำเนินการตามขั้นตอน คือใช้การพรรณนาข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้ศึกษาวิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยเครื่องมือผ่านคอมพิวเตอร์ในการประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าสถิติ ดังนี้ การวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน เช่น (1) ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) (2) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) (3) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นต้น ในการพรรณนาข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมที่มีต่อวัตถุประสงค์ของการบวช และปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบวชของชายไทยชาวเชียงใหม่ ศึกษากรณี วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ ในสภาวะสังคมปัจจุบัน ความรู้ ความเข้าใจ ของผู้บวชเกี่ยวกับการบวช และปัญหาและอุปสรรคในการบวชของชายไทยชาวเชียงใหม่ ศึกษากรณี วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ และนำเสนอข้อมูลในรูปของตาราง แสดงข้อมูลประกอบการพรรณนาต่อไป

สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผล

วัตถุประสงค์ของการบวช และปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบวชของชายไทยชาวเชียงใหม่ ศึกษากรณี วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ ในสภาวะสังคมปัจจุบัน

ในการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจข้อมูลเบื้องต้นพื้นฐานทั่วไป จากกลุ่มตัวอย่างชายไทยชาวเชียงใหม่ จำนวน 200 รูป/คน ใช้การสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น และใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ พบว่า ชายไทยชาวเชียงใหม่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ที่มีความประสงค์ที่จะบวชเป็นศาสนทายาทในกลุ่มพระสงฆ์ มีจำนวน 195 คน (95.0%) มีระดับการศึกษาทางโลกอยู่ในระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวส./อนุปริญญา มีจำนวน 99 คน (49.5%) ไม่เคยได้รับการศึกษาทางธรรมเลย มีจำนวน 90 คน (45.0%) มีระดับช่วงอายุ 18 – 27 ปี มีจำนวน 110 คน (55.0%) และมีช่วงระยะเวลาที่คาดหวังว่าจะบวช 1 – 3 เดือน มีจำนวน 90 คน (45.0%) โดยชายไทยชาวเชียงใหม่ เชื่อว่าการ

บวช นอกจากจะเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวสืบไปแล้ว ยังเป็นการสร้างอานิสงส์ ให้แก่บิดามารดา ตลอดจนเป็นการปลูกฝังให้ผู้บวช ได้เรียนรู้หลักของพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอีกด้วย ดังนั้นการบวช จึงเป็นเรื่องสำคัญของชีวิตผู้ชายไทยทุกคน โดยเมื่อถึงวัยอันสมควร คือมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ จะบวชเป็นพระภิกษุ ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

จากการสำรวจเชิงพฤติกรรมของชายไทยชาวเชียงใหม่ เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ตามพฤติกรรมของการบวช ด้านประเพณี พบว่า การสนองพระคุณบิดามารดา ญาติ พี่น้อง มีระดับวัตถุประสงค์ตามพฤติกรรมด้านประเพณีของการบวชอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.394$) ด้านการศึกษาพระธรรมวินัย พบว่า การบวชเป็นโอกาสได้ศึกษาหลักธรรมในพุทธศาสนา มีระดับวัตถุประสงค์ตามพฤติกรรมด้านการศึกษาพระธรรมวินัยของการบวชอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, $SD = 0.515$) ด้านอุทิศส่วนบุญกุศล พบว่า เชื่อว่าจะได้เสวยความสุขอยู่บนสวรรค์ หรือในพรหมโลก มีระดับวัตถุประสงค์ตามพฤติกรรมด้านอุทิศส่วนบุญกุศลของการบวชอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, $SD = 0.301$) ด้านการสืบทอดพระพุทธศาสนา พบว่า เป็นการทำหน้าที่ของลูกผู้ชายชาวไทย ($\bar{X} = 4.15$, $SD = 0.363$) และรองลงมาคือ ถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นทรัพย์สินสมบัติที่มีค่าสูงสุดของชาติ ($\bar{X} = 4.10$, $SD = 0.301$) และมีระดับวัตถุประสงค์ตามพฤติกรรมด้านการสืบทอดพระพุทธศาสนาของการบวชอยู่ในระดับมาก ด้านการดำรงชีวิต พบว่า ทำให้ตนเองมีความพฤติกรรมที่ดีขึ้น ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.566$) และมีระดับวัตถุประสงค์ตามพฤติกรรมด้านการดำรงชีวิตของการบวชอยู่ในระดับมาก และด้านความศรัทธาในพุทธศาสนา พบว่า เป็นการปลูกฝัง บ่มเพาะหล่อหลอมคุณธรรม และมีระดับวัตถุประสงค์ตามพฤติกรรมด้านความศรัทธาในพุทธศาสนาของการบวชอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, $SD = 0.382$) ตามลำดับ โดยนักบวช มีชื่อเรียกว่า บรรพชิต บางแห่งเรียก สมณะ แปลว่า ผู้สงบ หมายถึง สงบจากความเร่าร้อนอันเนื่องด้วยกิเลสตัณหา สงบจากความกระหาย และความต้องการในโลกียวิสัย

โดยพฤติกรรมของชายไทยชาวเชียงใหม่ ที่มีพฤติกรรมเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการบวชที่แท้จริง พบว่า บวชตามประเพณี หรือบวชแก้บน มีระดับพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของการบวชที่แท้จริงอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, $SD = 0.945$) และพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของการบวชที่แท้จริงต่อข้อค้นพบโดยภาพรวม ดังกล่าวมี ($\bar{X} = 3.14$, $SD = 0.571$) ถือว่ามีระดับปานกลาง ถือเป็นเสมือนการบวชจิต คือ การเกิดขึ้นครั้งที่ 2 ได้แก่ การละโลกียวิสัย (Leaving the world) ดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสม (Going forth) กล่าวคือ เป็นการเว้นจากการเบียดเบียนดำรงและตั้งตนอยู่ในธรรม คือ อสังสัทธมมะ และ ทมะ อันเป็นอุบายไม่ให้เบียดเบียนกันและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข (พระธรรมปิฎก, 2528: 127) การบวชประเภทที่ 2 นี้ หรือบวชทางจิตวิญญาณ เรียกว่า การประพฤติพรหมจรรย์ คือ การประพฤติที่ตั้งงามทางกาย วาจา และจิตใจ ประกอบด้วย (1) การให้ (2) การชวนชวายเป็นกิจการที่เป็นประโยชน์ (3) การรักษาศีล 5 (4) การแผ่จิต ที่ประกอบด้วยคุณธรรม มีเมตตา เป็นต้น ให่กว้างขวาง (5) การงดเว้นจากการเสพเมถุน (6) ความยินดีในคู่ครองของตน (7) ความเพียรพยายาม (8) การรักษาศีล 8 (9) การปฏิบัติตามมรรคมีองค์ 8 (10) การปฏิบัติศาสนธรรม ซึ่งหลักพรหมจรรย์ทั้ง 10 อย่างนี้ แม้ฆราวาสชายหญิง ไม่ได้บวชเป็นพระภิกษุ สามเณร แต่สามารถประพฤติและปฏิบัติตามหลักดังกล่าวได้ทั้งหมด หรือประพฤติได้เพียงข้อเดียว ก็เรียกว่า ประพฤติพรหมจรรย์ (วัชระ คงอดิศักดิ์, 2533, หน้า. 9)

พฤติกรรมของชายไทยชาวเชียงใหม่ มีปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบวชในด้านอิทธิพลของบุคคลอื่นดังกล่าวทั้ง 5 รายข้อมี ($\bar{X} = 3.53$, $SD = 0.643$) ถือว่ามีพฤติกรรมตามด้านอิทธิพลของบุคคลอื่นอยู่ในระดับมาก พบว่า ต้องการ

อุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่อุปการะชน มีระดับข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตามปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบวชในด้านอิทธิพลของบุคคลอื่นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, $SD = 0.369$) ตามลำดับ และประเด็นด้านการตัดสินใจด้วยตนเองพบว่า มีความพึงพอใจมาแต่เด็ก ระดับข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตามปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบวชในการตัดสินใจด้วยตนเองอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$, $SD = 0.288$) ประเด็นข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตามปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบวชในด้านอิทธิพลจากการสื่อสารมวลชน ดังกล่าวทั้ง 5 รายข้อมี ($\bar{X} = 3.72$, $SD = 0.489$) ถือว่ามีระดับมาก ดังนั้นการบวชเป็นประเพณีที่นิยมปฏิบัติกันมาในสังคมไทย ตั้งแต่ที่คนไทยยอมรับพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ คือ ตั้งสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ของไทยเป็นต้นมา (พ.ศ. 1800-1897) พระมหากษัตริย์ไทยในสมัยนั้น ทรงมีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง และทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญ ก้าวหน้าเป็นอย่างดี บางพระองค์ได้ออกผนวชเป็นการชั่วคราว เช่น พระยาสิทธิ กษัตริย์องค์ที่ 5 แห่งกรุงสุโขทัย (พระเทพเวที, 2531, หน้า 114) ประเพณีการบวช จึงถือได้ว่าเป็นประเพณีที่มีความหมายต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก พระมหากษัตริย์ไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน ได้ทรงยึดถือแล้วทรงปฏิบัติ พระราชเพณีเกี่ยวกับการบวช กันแทบทุกพระองค์ ข้อนี้ส่งผลให้พสกนิกรชาวไทย ยึดถือเป็นแบบอย่าง และนิยมบวชลูกหลานของตนเองอย่างแพร่หลายจนทุกวันนี้ เท่าที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การบวชในสังคมไทยนั้น ได้รับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องกันมา ตั้งแต่สถาบันกษัตริย์จนถึงสามัญชน ดังตัวอย่างที่ยกมา ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยหลายๆ พระองค์ ได้ทรงผนวชเป็นภิกษุก่อน หรือระหว่างครองราชย์

ความรู้ ความเข้าใจของผู้บวชเกี่ยวกับการบวช

การสำรวจเชิงพฤติกรรมของชายไทยชาวเชียงใหม่ ที่มีความตั้งใจจะบวชเป็นพระภิกษุ หรือสามเณร ซึ่งจะอยู่ประจำวัด ในเขตพื้นที่ของ วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบวช ประเด็นด้านความหมายของการบวช พบว่า การบวช คือการสำรวมทั้งทางกาย วาจา ใจ เรียบร้อยและสงบ ($\bar{X} = 4.90$, $SD = 0.288$) ระดับข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบวช ในด้านความหมายของการบวชอยู่ในระดับมากที่สุด ประเด็นด้านวัตถุประสงค์ของการบวช พบว่า เพื่อตอบแทนพระคุณพ่อแม่ ($\bar{X} = 4.89$, $SD = 0.456$), เพื่อการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย ($\bar{X} = 4.82$, $SD = 0.556$) และเพื่อการสืบต่อพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.77$, $SD = 0.585$) ระดับข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบวชในด้านวัตถุประสงค์ของการบวชอยู่ในระดับมากที่สุด และประเด็นด้านการดำเนินชีวิตของภิกษุ-สามเณร พบว่า เพศบรรพชิต เป็นเพศที่กำหนดให้นักบวชมีสติกำกับตนเองอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.90$, $SD = 0.330$), ชีวิตนักบวชดำรงอยู่ได้เพราะศรัทธาของประชาชน ($\bar{X} = 4.75$, $SD = 0.608$) และชีวิตนักบวชเป็นชีวิตที่ต้องอดทนต่อความยากลำบาก ($\bar{X} = 4.61$, $SD = 0.928$) ระดับข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบวชในการดำเนินชีวิตของภิกษุ-สามเณรอยู่ในระดับมากที่สุด (สมพงษ์ เกรียงไกรเพชร, 2505 : 439) ได้กล่าวถึงธรรมเนียมการบวชของคนไทยว่า “การบวชเป็นธรรมเนียมการปฏิบัติอย่างหนึ่งของชาวไทย อย่างน้อยก็ควรบวชสัก 1 พรรษา เพื่อเป็นบุญกุศลแก้ปิตามารดา และตัวเองก็มีจิตใจสงบราบรื่น” ในทำนองเดียวกัน (ปรีชา มิตรทอง, 2530 : 14) ได้กล่าวว่า การบวชนอกจากเป็นการอบรม บ่มนิสัยให้เป็นคนดีมีศีลธรรมแล้ว ยังเป็นการขัดใจหนี้บุญคุณปิตามารดา ผู้ให้กำเนิด ดังนั้นการบวชจึงถือว่าเป็นประเพณีที่จำเป็นสำหรับผู้ชายไทยที่เป็นพุทธศาสนิกชนทุกคน และการบวช ถือว่าเป็นความเชื่ออย่างหนึ่ง พระสงฆ์บางรูปที่เป็นนักปฏิบัติเชื่อว่า การบวชไม่ใช่ว่าเพื่อเรียนหรือนักวิชาการ แต่ต้องการที่จะเข้าถึงแก่นพระศาสนา (จินดา จันทรแก้ว, 2533, หน้า 103 ; พระเผด็จ ทัดตชีโว, 2536, หน้า 62) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการบวช

ว่า การบวช ที่สมบูรณ์จะต้องเป็นการบวชเพื่อสร้างบารมี บวชเพื่อเป็นที่พึ่งแก่ตนเองได้ บวชเพื่อเตรียมตนเองพร้อมจะให้บุคคลอื่นอาศัยตนเองเป็นที่พึ่ง บวชเพื่อทดแทนบุญคุณบิดามารดา และบวชตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา อย่างแท้จริง คือ การปฏิบัติธรรม (พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), 2534, หน้า 11-20) กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับการบวชว่า การบวช ตั้งแต่สมัยพุทธกาล เป็นการบวชด้วยความสมัครใจ ไม่ใครบังคับ การบวช คือการงดเว้นโดยสิ้นเชิง เป็นการออกจากความเป็นฆราวาสมุ่งสู่เพศบรรพชิต เป็นการสละความมีทรัพย์สินสมบัติ มุ่งสู่ชีวิตไม่มีทรัพย์สินสมบัติ ไม่มีบ้านเรือน (อนาคาริก) เป็นการสละวงศ์ญาติทั้งหลาย เป็นเว้นจากการนุ่งห่มอย่างฆราวาส เว้นจากการอยู่อย่างฆราวาส เลิกการใช้สอยอย่างฆราวาส ละขาดจากกิริยาวาจาอย่างฆราวาส

ปัญหาและอุปสรรคในการบวชของชายไทยชาวเชียงใหม่ ศึกษากรณี วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่

การสำรวจเชิงพฤติกรรมของชายไทยชาวเชียงใหม่ ในด้านข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตามปัญหาที่พบระหว่างการบวช มีจำนวน 9 ด้าน คือ ด้านพระอุปัชฌาย์ ด้านพระอาจารย์ผู้สอน ด้านตัวผู้บวช ด้านอุปสรรคในการบวช ด้านปัจจัย 4 ด้านเสนาสนะหรือที่อยู่อาศัย ด้านเจ้าภาพในการบวช ด้านพระภิกษุสามเณรที่เป็นสหธรรมิก และด้านความสนใจในพุทธศาสนาศึกษา ประเด็นข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตามปัญหาที่พบระหว่างการบวชในด้านพระอุปัชฌาย์ ดังกล่าวทั้ง 10 รายข้อมี ($\bar{X} = 2.33$, $SD = 0.588$) ถือว่ามีระดับน้อย ประเด็นข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตามปัญหาที่พบระหว่างการบวชในด้านพระอาจารย์ผู้สอน ดังกล่าวทั้ง 10 รายข้อมี ($\bar{X} = 1.86$, $SD = 0.614$) ถือว่ามีระดับน้อย ประเด็นข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตามปัญหาที่พบระหว่างการบวชในด้านตัวผู้บวช ดังกล่าวทั้ง 10 รายข้อมี ($\bar{X} = 3.79$, $SD = 0.673$) ถือว่ามีระดับมาก ประเด็นข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตามปัญหาที่พบระหว่างการบวชในด้านอุปสรรคในการบวช ดังกล่าวทั้ง 10 รายข้อมี ($\bar{X} = 3.87$, $SD = 0.455$) ถือว่ามีระดับมาก ประเด็นข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตามปัญหาที่พบระหว่างการบวชในด้านปัจจัย 4 ดังกล่าวทั้ง 5 รายข้อใหญ่ คือ เสนาสนะที่อยู่อาศัย อาหาร ยารักษาโรค ปัจจัย และมี 10 รายข้อย่อย มีข้อค้นพบโดยภาพรวมต่อด้านปัจจัย 4 ($\bar{X} = 4.72$, $SD = 0.749$) ถือว่ามีระดับมาก ประเด็นด้านเสนาสนะหรือที่อยู่อาศัย พบว่า ขำรด ทรุดโทรม ไม่เพียงพอต่อการใช้สอย ($\bar{X} = 2.99$, $SD = 0.394$) มีระดับข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตามปัญหาที่พบระหว่างการบวชในด้านเสนาสนะหรือที่อยู่อาศัยในระดับปานกลาง ประเด็นด้านเจ้าภาพในการบวช พบว่า เจ้าภาพ คือโยมที่ไม่เป็นญาติไม่เคยไปเยี่ยมเลย ($\bar{X} = 3.90$, $SD = 0.346$) มีระดับข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตามปัญหาที่พบระหว่างการบวชในด้านเจ้าภาพในการบวชระดับมาก ประเด็นด้านพระภิกษุสามเณรที่เป็นสหธรรมิก พบว่า การประพฤติปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม ($\bar{X} = 2.26$, $SD = 0.737$), มีความเห็นแก่ตัว ไม่ช่วยเหลือกันและกัน ($\bar{X} = 2.26$, $SD = 0.737$), ชอบเอาเปรียบ เอาตัวรอด ชอบกลั่นแกล้ง ($\bar{X} = 2.26$, $SD = 0.737$), ถูกปล่อยปละละเลยจากครูบาอาจารย์ ($\bar{X} = 2.20$, $SD = 0.543$) และมีมารยาทไม่สุภาพ บ้าอำนาจ จิตใจคับแคบ ($\bar{X} = 2.20$, $SD = 0.543$) ตามลำดับและมีระดับข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตามปัญหาที่พบระหว่างการบวชในด้านพระภิกษุสามเณรที่เป็นสหธรรมิกในระดับน้อย และประเด็นด้านความสนใจในพุทธศาสนาศึกษา พบว่า รายวิชาเกี่ยวกับธรรมกับสังคม ($\bar{X} = 3.98$, $SD = 0.382$), รายวิชาเกี่ยวกับวินัย ($\bar{X} = 3.97$, $SD = 0.369$), รายวิชาเกี่ยวกับพุทธประวัติ ($\bar{X} = 3.92$, $SD = 0.293$), รายวิชาเกี่ยวกับธรรมกับชีวิต ($\bar{X} = 3.92$, $SD = 0.293$), รายวิชาเกี่ยวกับธรรม ($\bar{X} = 3.87$, $SD = 0.361$), รายวิชาเกี่ยวกับธรรมกับสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.87$, $SD =$

0.361) ตามลำดับมีระดับข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตามปัญหาที่พบระหว่างการบวชในด้านความสนใจในพุทธศาสนา ศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยการบวช ถือเป็นการปฏิบัติอย่างหนึ่ง ซึ่งบุคคลยอมรับ เพราะมีประโยชน์สนองความต้องการของบุคคลและสังคมหลายอย่าง ดังนั้น การบวชจึงถือว่าเป็นบทบาทหรือหน้าที่ คำว่า บทบาท (Role) และหน้าที่ (Function) หมายถึง การมีส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบสังคม อำนวยประโยชน์ให้แก่ส่วนอื่น ๆ ของสังคม หรือแก่ส่วนรวมทั้งหมด (Timasheff, 1957, p. 221) การบวช เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ในสิ่งที่มีคุณค่าและมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กับสถาบันทางศาสนา โดยที่ความเชื่อทางศาสนานี้ เป็นเรื่องของบุคคลในฐานะปัจเจกบุคคล โดยส่วนใหญ่ ดังนั้นการบวช จึงปฏิบัติหน้าที่ เพื่อสนองความต้องการทางอารมณ์ ทางจิตวิญญาณ และทางสติปัญญาของบุคคลอย่างลุ่มลึก

ซึ่งการบวช ถือว่าเป็นมรรควิธีอย่างหนึ่ง หรืออุบาย เป็นสื่อในการฝึกอบรมตนในทางสงบ เว้นจากความชั่ว มีการเบียดเบียนกันและกัน เป็นต้น (พระราชวรมณี, 2527, หน้า. 116) ข้อนี้ น่าจะเป็นจุดมุ่งหมายหลัก หรือจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการบวช แต่เท่าที่มีการศึกษาอย่างกว้างๆ โดยทั่วไป พบว่า การบวชของคนไทยสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย การบวชเป็นประเพณี คือเป็นนิสัยสังคมของคนไทย ที่นิยมประพฤติปฏิบัติอยู่เป็นประจำเคยชิน ตั้งแต่โบราณ พฤติกรรมของชาวไทยชาวเชียงใหม่ ในด้านการบวชเป็นประเพณีเกี่ยวกับชีวิตในครอบครัว ได้รับการปฏิบัติสืบทอดกัน มาจนเป็นนิสัย เพราะมีประโยชน์สนองความต้องการของบุคคล ได้หลายอย่าง เช่น ช่วยทดแทนพระคุณของพ่อแม่ แม้ปัจจุบันการศึกษาจะเจริญแพร่หลายไปทั่วทุกตาม แต่ศาสตร์และศิลป์ บางอย่างจะสามารถเรียนรู้ได้ โดยอาศัยการบวชเท่านั้น เช่น ศาสตร์หรือความรู้วิถีชีวิตของนักบวช ความรู้ในเรื่องลึกลับเกี่ยวกับชีวิต และจุดมุ่งหมายแห่งชีวิต และศิลปะในการปรับตัว ในการอยู่ร่วมกันในสังคมของนักบวช ซึ่งจะต้องรู้หลักการ หรือพระวินัยอันเป็นข้อกำหนด พฤติกรรมแห่งสมณะวิสัย เป็นต้น พฤติกรรมของชาวไทยชาวเชียงใหม่ ในด้านการบวชเป็นพระภิกษุสงฆ์ จึงถือเป็นการสร้างศาสนทายาท คือการสืบทอดศาสนาอย่างหนึ่ง การบวชเป็นพระภิกษุสงฆ์ สามเณร เป็นหนทางอย่างหนึ่ง ในการให้มีชีวิตอยู่รอด เท่าที่ได้พบมาในวัดต่าง ๆ ทั้งในชนบทและในเมืองทั่วประเทศ มีภิกษุสงฆ์ และสามเณรจำนวนหนึ่งบวชเพิ่มขึ้น เพราะไม่มีหนทางอื่นที่จะทำให้มีชีวิตอยู่รอดได้ กล่าวคือ การบวชเพราะครอบครัวมีฐานะยากจน พ่อแม่ผู้ปกครองไม่มี หรือถึงมีก็มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจน จนไม่สามารถหาอาหารและเครื่องอุปโภคต่าง ๆ มาเลี้ยงดูได้ เช่น เด็กกำพร้า ที่อาศัยอยู่กับวัด โดยมีพระภิกษุสงฆ์ให้การสงเคราะห์เลี้ยงดู พอเติบโตขึ้นมาเรียนหนังสือจบชั้น ประถม ก็มาบวชเป็นสามเณร ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย ขณะเดียวกันก็ได้อาศัย ศรัทธาของประชาชนเป็นผู้อุปถัมภ์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ดังนั้นพฤติกรรมของชาวไทยชาวเชียงใหม่ ในด้านการบวชจึงเป็นการทำกุศลหรือทำกรรมดี ผู้ที่บวช ได้ชื่อว่า เป็นผู้ทำความดี ครั้นบวช และปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามหลักของพระศาสนา ย่อมได้อานิสงค์ คือความสงบสุข ได้ความปิติ ชื่นชม ยินดีในชีวิต ผลจากการทำความดีดังกล่าวทำให้บุคคลนึกถึงบุญการหรือผู้มีอุปการคุณทั้งหลายที่ได้ล่วงลับไปแล้ว ขณะเดียวกันก็เชื่อว่า เมื่อได้ตั้งจิตอธิษฐานอุทิศส่วนบุญส่วนกุศล ถึงผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว หากผู้ที่ล่วงลับไปแล้วไปเกิดในภพภูมิชั้นต่ำ ก็จะได้รับผลบุญมีความอิม และความสุขได้บ้างตามอัตภาพ ความศรัทธา คือการมีความเชื่อและความเลื่อมใสในสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นตัวบุคคล วัตถุสิ่งของ และหลักธรรม ตามปกติ คนเข้ามาบวช ส่วนมากมักจะเป็นเพราะมีความศรัทธาในพระภิกษุสงฆ์ ที่เป็นพระอุปัชฌาย์ หรือพระอาจารย์ หรือเป็นเพราะได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย จึงตัดสินใจบวช เพื่อจะได้ปฏิบัติธรรม ให้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า พฤติกรรมของชาวไทยชาวเชียงใหม่ ในด้านการบวชเป็นการฝึกอบรมให้บุคคล รู้จักควบคุมตนเอง ให้รู้จักแสดงออกในทางสร้างสรรค์ เป็นประโยชน์และดีงาม กล่าวคือ โดยอาศัยการบวช บุคคลจะรู้จักบุญบาป เลิกละในสิ่งที่ชั่วร้ายไม่ดีงามต่าง ๆ ในสังคมให้หมดสิ้นไป ทำให้บุคคลรู้จักการควบคุมตนเอง แสดงพฤติกรรมของตนออกมา

ในทางที่เป็นประโยชน์ เช่น รู้จักการช่วยเหลือบุคคลอื่น สลัดทั้งความเห็นแก่ตัว ไม่ให้เกิดความโลภ ความโกรธ และความหลง งามายในสิ่งที่ไร้สาระ เพราะฉะนั้น พฤติกรรมของชายไทยชาวเชียงใหม่ ในด้านการบวชช่วยให้บุคคลมีทัศนคติกว้างไกล รู้จักมองโลกในแง่ดี ช่วยทำให้มีการแสดงออกที่สูงส่งทางอารมณ์ พฤติกรรมของชายไทยชาวเชียงใหม่ ในด้านการบวชเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่มนุษย์เชื่อว่า จะสามารถสนองความต้องการ การอยากรู้ อยากเห็นของตนเองได้ เพราะโดยอาศัยการบวช บุคคลสามารถศึกษาเล่าเรียนได้ และได้รับความรู้ทางพระศาสนา (ปริยัติ) ซึ่งถือว่าเป็นความรู้หรือทฤษฎีโดยเฉพาะ ทฤษฎีเกี่ยวกับสิ่งลึกลับในชีวิตหลายอย่าง เช่น เรื่องความดี ความชั่ว นรก สวรรค์ เรื่องความแตกต่างของชีวิตบุคคล เป็นต้น โดยอาศัยการบวช บุคคลจะได้รู้ เรื่องของชีวิตทั้งในโลกนี้และโลกหน้า แต่ทั้งนี้ก็ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความพยายาม ที่ตั้งใจจะศึกษาเล่าเรียนอย่างจริงจัง พฤติกรรมของชายไทยชาวเชียงใหม่ ในด้านการบวชในฐานะเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งทางศาสนา มีบทบาทให้บุคคลที่ประกอบพิธี และเข้าร่วมพิธีมีความสุข ในแง่ของบุคคลผู้บวช การบวชจะให้สิ่งที่เป็นสาระหลายอย่าง เช่น ให้ความสบายใจ ให้ความสุขใจ ช่วยให้บุคคลได้เข้าถึงแก่นแห่งชีวิตสูงสุด ในแง่ของผู้ร่วมพิธี พฤติกรรมของชายไทยชาวเชียงใหม่ ในด้านการบวชให้ความชื่นชมโสมนัส และความรู้สึกเป็นสุข และขณะเดียวกันก็ให้ ความรู้สึกเป็นกันเอง มีความสบายใจ ร่วมกันและมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ข้อนี้ถือว่าเป็นสาระสำคัญของชีวิตอย่างหนึ่ง

พฤติกรรมของชายไทยชาวเชียงใหม่ ในด้านการบวชเป็นประเพณีทางสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งนิยมปฏิบัติอย่างแพร่หลายในสังคมไทยในปัจจุบัน การที่ประเพณีนี้ ได้รับการปฏิบัติและการสืบต่อจากยุคหนึ่งมายังอีกยุคหนึ่ง จนถึงยุคปัจจุบันนี้ เพราะมีบทบาท และหน้าที่ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม หลายประการ พฤติกรรมของชายไทยชาวเชียงใหม่ ในด้านการบวชมองได้ว่าเป็นกระบวนการในการขัดเกลาทางสังคม ให้บุคคลเป็นคนดีของสังคมอย่างหนึ่ง กล่าวคือ โดยผ่านกระบวนการของการบวช บุคคลได้เรียนรู้แนวทางการปฏิบัติตนที่ดี และถูกต้อง เช่น การเป็นบุตรที่ดีของพ่อแม่ ศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ ข้าราชการที่ดีของประชาชน และพลเมืองที่ดีของประเทศไทย เป็นต้น พฤติกรรมของชายไทยชาวเชียงใหม่ ในด้านการบวชเป็นการอบรมบ่มเพาะนิสัย ให้บุคคลมีความประพฤติดี เป็นอุบายการขัดเกลาทางสังคมอย่างหนึ่ง ผู้ที่มาสู่เพศนักบวช จัดได้ว่า เป็นผู้มีความอดทนสูง มีคุณธรรม คือประพฤติพรหมจรรย์ มีการเสียสละ ความสะอาดสบายนับประการ ดังนั้น จึงเรียกเพศบรรพชิตว่า อุดมเพศ แปลว่า เพศอันสูงส่งเหนือกว่าเพศตามธรรมชาติ สังคมยอมรับว่า ผู้อยู่ในเพศบรรพชิตนี้ เป็นสมควรแก่การกราบไหว้ เป็นผู้ที่มีศีลบริสุทธิ์ เป็นเอื้อนาบุญของโลก ข้อนี้ส่งผลให้ผู้บวช มีศักดิ์ศรี (Prestige) เป็นที่น่าเคารพ น่าเลื่อมใส และดำรงอยู่ในสถานภาพทางสังคมสูงกว่า บุคคลธรรมดาที่ไม่ได้บวช พฤติกรรมของชายไทยชาวเชียงใหม่ ในด้านการบวชเป็นประเพณีเกี่ยวกับสังคมอย่างหนึ่ง กล่าวคือ เป็นประเพณีเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก ซึ่งคนที่มาร่วมพิธีกรรมต่างก็มี ความเชื่อว่า การบวชนั้น มีความหมายต่อชีวิตทุกคนที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่มาร่วมพิธีกรรมการบวช ต่างมีความเชื่อว่า ตนเองมาร่วมทำบุญ จะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของกันและกัน และทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ข้อนี้ส่งผลให้สังคมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น และการบวชเป็นรูปแบบการปฏิบัติทางศาสนาอย่างหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทช่วยให้บุคคลที่ด้อยโอกาส ได้มีโอกาสในการศึกษาเล่าเรียน เพื่อพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพตามที่สังคมต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่ด้อยโอกาสในสังคมไทย จำนวนมากได้อาศัยการบวช แล้วทำการศึกษาเล่าเรียน จนกลายเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เป็นผู้สอนหนังสือแก่ประชาชน ให้รู้จักการอ่านออกเขียนได้ และช่วยสั่งสอนให้ประชาชนปฏิบัติดี ตามบรรทัดฐานอันดีงามของสังคม เป็นต้น ดังที่พระสงฆ์ในสังคมไทย ได้ปฏิบัติอยู่ต่อสังคมไทยในขณะนี้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยที่เน้นเฉพาะปัจจัยปัญหาการบวชเฉพาะพื้นที่ ที่เกิดปัจจัยปัญหาชัดเจน เพราะอาจจะทำให้เห็นปัจจัยปัญหาชัดเจนขึ้นเป็นกรณีๆ ไปอย่างลุ่มลึกมากขึ้น
2. ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพอย่างลุ่มลึก และผสมผสานเพื่อให้ได้องค์ความรู้เชิงลึกต่อไป
3. ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณอย่างลุ่มลึก ด้วยการใช้สถิติเข้ามาช่วยในการทดสอบเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ด้านปัจจัยต่าง ๆ ของการบวชต่อไป
4. ควรทำการศึกษาวิจัยในรูปแบบผสมผสานเพื่อให้เกิดความลุ่มลึก และได้องค์ความรู้ที่แปลกใหม่ เพื่อจะได้นำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมในภาพรวมต่อไป
5. ควรทำการศึกษาวิจัยถึงเรื่องความต้องการพัฒนาตนเองของผู้ขอเข้ามาบวชทุกประเภท ซึ่งถือว่าเป็นบุคลากรที่สำคัญของพระศาสนา หากได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังและตรงตามความต้องการแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง
6. ควรทำการศึกษาวิจัยในเรื่องการกำหนดนโยบาย และการบริหารนโยบายเกี่ยวกับเรื่องการบวชของคณะสงฆ์ เพื่อให้การบวชและผู้ขอเข้ามาบวชทุกประเภทในสังคมไทย ได้รับการพัฒนาไปในแนวทางที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ก่อนเข้ามาบวช พฤติกรรมของชายไทยชาวเชียงใหม่ผู้ขอบวชในปัจจุบันยังไม่เข้าใจความหมายและจุดประสงค์ที่แท้จริงของการบวชว่า คือการเข้ามาศึกษาอบรมพัฒนาตนเองตามแนวทางของพระพุทธเจ้า ตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา และตามหลักอริยสัจ 4 เป็นต้น
2. จากผลการวิจัย พบว่า เรื่องการกลั่นกรองบุคคลผู้ขอเข้ามาบวช ที่ไม่มีความรัดกุมเพียงพอ ส่วนใหญ่เป็นเพียงรูปแบบของพิธีกรรม พระอุปัชฌาย์และคณะสงฆ์หรือวัดที่รับประกอบพิธีกรรมในการบวชไม่ค่อยให้ความสำคัญเลยไม่เอาใจใส่กับการกลั่นกรองผู้มาขอบวชมากนัก อีกทั้งปัญหาในเรื่องของความเกรงใจ เวลามีน้อยไม่สัมพันธ์กับการงานที่มีมาก เมื่อกลั่นกรองมาไม่ดี ทำให้เกิดปัญหาสำหรับผู้ขอบวชที่ไม่มีศรัทธามาก่อน มักไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเล่าเรียน อุปัชฌาย์และคณะสงฆ์หรือวัดส่วนใหญ่เมื่อบวชให้แล้ว ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนมักจะมอบภาระให้ผู้สอนแทน ปัญหาการขาดบุคลากรผู้ให้การอบรมสั่งสอนในเรื่องตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา และตามหลักอริยสัจ 4 และส่วนใหญ่ก็มักไม่มีความรู้ความสามารถในการสอนทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติอย่างแท้จริงและลุ่มลึก
3. จากผลการวิจัย พบว่า กระบวนการให้การอบรมสั่งสอน ปลุกฝังสิ่งต่าง ๆ เพื่อการเป็นภิกษุที่ประพฤติตนให้เหมาะสมกับเพศบรรพชิต กลับสำคัญไม่น้อยไปกว่ากันเลย เมื่อผู้ขอบวชอุปสมบทเป็นภิกษุแล้ว หากได้พบกัลยาณมิตรถือว่าเป็นการโชคดี ปัญหาที่ขาดกัลยาณมิตรให้คำแนะนำอบรมสั่งสอนหลายประการ เช่น ต้องการเรียนรู้ธรรมจากการเข้ามาบวชบ้างแต่ไม่มีผู้สอน หรือครูบาอาจารย์ที่จะให้ความรู้ด้านหลักธรรมอันจะสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้กับชีวิตได้จริงภายหลังการลาสิกขาออกไปมีน้อยและแทบจะไม่มีเลย
4. จากผลการวิจัย พบว่า ควรจัดให้มีการอบรมผู้ขอเข้ามาบวชทุกประเภท ทั้งระยะสั้น ระยะยาว ให้ทราบจุดประสงค์ในการบวชอย่างชัดเจน อธิบายประโยชน์ที่ผู้บวชจะได้รับ และโทษหากไม่ปฏิบัติตามธรรมวินัย ผู้ขอเข้ามาบวชทุกประเภทต้องได้เรียนรู้หลักของพระพุทธศาสนาทั้งภาคปริยัติ และภาคปฏิบัติ (หลักสูตรเร่งรัด เรียนรู้โดยย่อ) ผู้

ขอเข้ามาบวชทุกประเภทต้องได้ทดลองใช้ชีวิตที่ถูกหลักของภิกษุ แม้จะมีเวลาจำกัดแต่ก็จำเป็นจะต้องได้รับรู้สิ่งที่ถูกต้องตามแนวทางของพระพุทธศาสนา

5. จากผลการวิจัย พบว่า การปลูกจิตสำนึกของผู้ขอเข้ามาบวชทุกประเภท เพื่อระลึกถึงสิ่งที่ได้จากการได้เข้ามาอยู่ในร่มเงาของพระศาสนา และควรมีการจัดอบรมพระอุปัชฌาย์ พระพี่เลี้ยง พระอาจารย์ที่เกี่ยวข้อง ให้เห็นความสำคัญของการให้ความรู้แก่พระบวชใหม่ และให้เห็นโทษของการปล่อยปละละเลยผู้ที่บวชเข้ามาในพระศาสนา

6. จากผลการวิจัย พบว่า จัดทำหลักสูตรเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ขอเข้ามาบวชทุกประเภท ที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้ขอเข้ามาบวชทุกประเภทให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน เช่น วิธีการปฏิบัติตนเมื่อเข้ามาบวช การปฏิบัติตนเป็นฆราวาสที่ดี การศึกษาเรียนรู้พระธรรมวินัย แนวทางในการฝึกปฏิบัติวัปปสนากรรมฐาน แนวทางการพัฒนาจิต ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นต้น สำหรับผู้ขอเข้ามาบวชทุกประเภทเพื่อการศึกษาธรรมะในทางพระพุทธศาสนา เมื่อบวชต่อไปก็จะมีความรู้ความสามารถเป็นกำลังของพระศาสนา หากลาสิกขา ก็จะเป็นคนดีของชาติบ้านเมืองต่อไป

7. จากผลการวิจัย พบว่า วัดหรือศาสนสถานที่จะมีผู้มาอยู่หรือพักอาศัยด้วย จากผู้ขอเข้ามาบวชทุกประเภท ควรสร้างสังคมของการอยู่อาศัยร่วมกัน ตามหลักการของกัลยาณมิตรที่ดี สร้างบรรยากาศของการเอื้อเฟื้อดูแลซึ่งกันและกัน ควรมีความรอบรู้ รอบคอบแม้ในเรื่องเล็กน้อยเพราะเรื่องเล็ก ๆ ถ้าปล่อยไปก็กลายเป็นปัญหาใหญ่ต่อไปในอนาคตได้ หากมีข้อผิดพลาดประการใดควรเอาใจใส่ ให้คำแนะนำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ จนทำตนให้เกิดความเสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนา

8. จากผลการวิจัย พบว่า เรื่องที่พัก อาหาร ยารักษาโรค และปัจจัยต่าง ๆ พระอุปัชฌาย์ ท่านเจ้าอาวาสวัด ควรให้การดูแลอย่างใกล้ชิดด้วยความเมตตาทั่วถึงและเสมอภาค จัดอาคารสถานที่ เสนาสนะของวัดให้สะอาดเรียบร้อยร่มรื่น เหมาะสมกับสภาพความต้องการและความจำเป็นให้มากที่สุด เน้นความเรียบง่ายไม่จำเป็นต้องหรูหรา สร้างสภาพวัดให้เป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุที่เข้ามาบวชเรียน ศึกษาปฏิบัติธรรม เป็นสถานที่ ที่เข้ามาหาความสงบทางกายและใจ

9. จากผลการวิจัย พบว่า ควรจัดให้มีห้องสมุด มีหนังสือที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเรียนรู้ ทั้งภาคปริยัติ และแนวทางการปฏิบัติธรรม เพื่อการศึกษาเล่าเรียน ในด้านการเตรียมพร้อมในทุกด้าน เช่น การอบรมพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร จัดสถานที่เรียน สถานที่พักอาศัย อาหาร และอื่น ๆ ที่เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้ขอเข้ามาบวชทุกประเภทให้เหมาะสม อาจจัดหน่วยงานหรือบุคคลเฉพาะกิจให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาเล่าเรียนและรายวิชาที่มีความสนใจที่เหมาะสมแก่ตนเอง

10. จากผลการวิจัย พบว่า ควรปลูกฝังทัศนคติที่ต้องเกี่ยวกับการบวชให้แก่ ผู้ขอเข้ามาบวชทุกประเภท ให้เกิดการรับรู้ว่า เมื่ออุปสมบทแล้วจะต้องฝึกฝนตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ชี้ให้เห็นว่าจะสอนอะไร แยกแยะอธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ชวนให้ปฏิบัติ สิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ บรรยายให้เห็นความสำคัญจนผู้ฟังยอมรับและลงมือปฏิบัติตาม ประพฤติตนเป็นกัลยาณมิตร ตามหลัก 7 ประการ สามารถให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวกันได้

ข้อจำกัดในการวิจัย ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยเชิงเอกสารและการสำรวจวิจัย แต่ยังขาดประสบการณ์จริงในมีส่วนร่วมในพื้นที่อย่างแท้จริงและลุ่มลึก จากการสำรวจผู้ให้ข้อมูลมีระยะเวลาที่จำกัดในการให้ข้อมูลลึกๆ จึงทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สามารถนำเสนอแนวทางเรื่อง “พฤติกรรมกรบวชของชายไทยชาวเชียงใหม่ ศึกษากรณี วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่” ในยุคปัจจุบัน โดยเน้นที่เป้าหมายของ

การบวช สาเหตุของการบวช อุปสรรคในการบวช เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะ และแนวทางในการแก้ไขสภาพปัญหา อันจะส่งผลดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนา และสังคมไทยต่อไปเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

จินดา จันทรแก้ว. (2533). *ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย*. เอกสารทางวิชาการ มสธ. หน่วยที่ 3.

นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.

ปรีชา มิตรทอง. (2530). *ประเพณีโบราณไทยอีสาน*. กรุงเทพฯ: ศิริธรรม.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2534). *คำสอนผู้บวชพรรษาเดียว*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

พระเทพเวที. (2531). *เพื่อนาคตการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระราชารมณี. (2527). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากิตติพัฒน์ ศรีนาค. (2550). *ศึกษาเรื่องแนวโน้มวิกฤตพระสงฆ์ศาสนทายาทเนื่องด้วยการบวชในสังคมไทยปัจจุบัน ศึกษาเฉพาะกรณีการบวชระยะสั้นของพระสงฆ์ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต, สาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเมธีฯ ทัดตชีโว. (2536). *บวชสร้างบารมี*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). คลองหลวง, ปทุมธานี: วัดพระธรรมกาย.

วัชรระ คงอดิศักดิ์ (พอ. พิเศษ). (2533). *การประพฤติพรหมจรรย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมพงษ์ เกรียงไกรเพชร. (2505). *ประเพณีไทยโบราณ*. กรุงเทพฯ: แพร่วิทยา.

ภาษาอังกฤษ

Timasheff, Nicholas, S., (1957). *Sociological Theory: Its nature and growth*, Randome house: New York.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis*. New York: Harper and Row.

ออนไลน์

พระไพศาล วิสาโล. (2552). *พระสงฆ์เป็นเครื่องมือของรัฐ? สืบออนไลน์*. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2010/09/31058>.

อำนาจ บัวศิริ, (2553). *นโยบาย "เปลี่ยนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้เป็นสำนักพุทธพาณิชย์แห่งชาติ"*. สืบค้นจาก https://picasawebcothssomkiert.blogspot.com/2012/04/blog-post_3881.html.